

**Кот
Юлія Вадимівна**

здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права
Державного податкового
університету

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Основний Закон України від 28 червня 1996 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.
3. Вронська Г. Питання охорони довкілля в практиці ЄСПЛ та їх вплив на судову практику в Україні. Верховний Суд України. URL : <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/959173/>. (дата звернення :03.12.2021)
4. Питання охорони довкілля в практиці ЄСПЛ та їх вплив на судову практику в Україні. Платформа рішень для менеджерів природоохоронної діяльності. URL : <https://ecolog-ua.com/news/pytannya-ohorony-dovkillya-v-praktyci-yespl-ta-yliv-vplyv-na-sudovu-praktyku-v-ukrayini>
5. «Лопес Остра проти Іспанії» : справа Європейського суду з прав людини за 09.12.1994 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_348#Text
6. Бенько А. В. ПРАВО НА ПОВАГУ ДО ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ: ОСОБЛИВОСТІ ТЛУМАЧЕННЯ В ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ : Матеріали ІХ студентської конференції : тези доп., 25 лютого 2018 р., Суми. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/67018/1/Benko_pravo_na_povahu.pdf;jsessionid=2054070CBE5D1D3C68CFDF5D21313C73.

ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ ВИКИДАМИ : ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

За останні декілька років питання екології та охорони навколишнього середовища включили до світового порядку на усіх рівнях, однак наявність програм щодо подолання проблеми нехтування екологічним становищем свідчить про старожитність питання та наявну проблематику у вирішенні справи.

Так, міжурядова програма ООН з довкілля (ЮНЕП) (англ. UNEP, United Nations Environment Programme) була створена у 1972 році та була направлена на подолання екологічної кризи, де було встановлено проблему забруднення прісноводних ресурсів та атмосферного повітря. Слід зауважити, що прописані у Програмі шляхи попередження екологічної кризи можна вважати не достатньо актуальними нині через давнину створення ЮНЕП.

Забруднення атмосферного повітря є одним із основних типів антропогенного забруднення, що полягає у викиді в атмосферу хімічних речовин, твердих частинок та біологічних матеріалів, здатних викликати шкоду здоров'ю людини та інших живих організмів. В Україні одним із основних чинників погіршення стану атмосферного повітря є діяльність промисловості, яка робить майже вдвічі більше шкідливих викидів порівняно з автотранспортом. Також дане питання актуальне у країнах Європейського континенту, яке мало своє продовження у Європейському суді з прав людини.

Важливим є той факт, що законодавство України передбачає захист екологічних прав громадян, що чітко прописано. Наприклад, стаття 50 Конституції України зазначає, що кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Також слід зазначити, що за цією статтею закріплена гарантія кожному на право вільного доступу до інформації про стан довкілля [1].

Згідно із статтею 10 Закону України «Про охорону навколишнього середовища» є чітко прописаний перелік гарантій екологічних прав громадян, серед яких зазначено дозвіл на проведення широкомасштабних державних заходів щодо підтримання, відновлення і поліпшення стану навколишнього природного середовища та участь громадських організацій і громадян у діяльності щодо охорони навколишнього природного середовища тощо [2].

Однак, важливим фактом є те, що у державі не пропрацьовано ефективний механізм захисту саме екологічних прав громадян. Із наявної нині судової практики вирішення порушених екологічних прав стає зрозуміло, що захист порушених прав у сфері захисту навколишнього середовища буде відбувати у порядку на рівні з іншими справами, що чітко прописано у статті 11 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». Саме тому для забезпечення верховенства права та забезпечення екологічних прав в Україні має існувати ефективна та вузькоспеціалізована судова система щодо вирішення справ вузьких галузей права [3].

Через те, що судова практика Європейського суду з прав людини визнана обов'язковим джерелом права на території України, то це дає можливість використовувати рішення ЄСПЛ як ефективну судову практику, на яку можна посилатися.

Серед вже існуючих справ Європейського суду з прав людини у питанні захисту екологічних прав громадян найбільше посилянь було на наступні статті Конвенції про захист прав людини та

основоположних свобод:

- Стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод(право на життя);
- Стаття 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя);
- Стаття 6 Конвенції (право на справедливий судовий розгляд);
- Стаття 13 Конвенції (право на справедливий засіб правового захисту);
- Стаття 10 Конвенції (право на свободу вираження поглядів [4].

У галузі охорони екологічного права досить незначна кількість судової практики в Європейському суді з прав людини, однак помітне часте порушення статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Одним із прикладів порушення статті 8 Конвенції є справа ЄСПЛ «Лопес Остра проти Іспанії» за заявою №16798/90 (рішення ЄСПЛ від 09.12.1994 року). Заявниця подала скаргу через те, що завод, який займається переробкою шкіряних відходів забруднює навколишнє середовище викидами газів, диму та отруйних речовин, що значно вплинуло на здоров'я жителів міста.

Через численні скарги з приводу погіршення стану здоров'я, Муніципальна рада на період трьох місяців надала жителям інші помешкання. За цей час влада не змогла повністю владнати питання, а саме: відстоювання хімічних і органічних відходів у водних басейнах було припинене, залишивши діяльність з очищення вод, забруднених хромом, що також виявилось шкідливим.

Окрім порушених статей Конституції Іспанії, серед яких :

- стаття 15 "Кожен має право на життя і фізичну та психічну недоторканність...»;
- пункт 1 стаття 17 "Кожен має право на свободу і безпеку.»;
- пункт 1 стаття 18 «Гарантується право на честь, на сімейне та особисте життя і на власний спосіб життя.»;
- пункт 1 стаття 45 "Кожен має право жити у відповідному середовищі, що сприяє розвитку його особистості, і має право оберігати його.».

ЄСПЛ визнав порушення статті 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних, а саме Суд вважає, що Муніципальна рада не змогла підтримати необхідну рівновагу між економічними інтересами міста Лорки (мати очисну станцію) та ефективним здійсненням позивачкою її права на повагу до житла і до особистого та сімейного життя [5].

У справі «Гіакомеллі проти Італії» за заявою №59909/00 (рішення ЄСПЛ від 26.03.2007 року) також встановлено порушення статті 8 Конвенції. Заявниця скаржилася на шкідливі викиди заводу з переробки «особливих відходів, включаючи шкідливі», що знаходиться в 30 метрах від її дому, стверджуючи, що викиди шкодять її здоров'ю та помешканню.

Як і в попередній справі, наявний факт порушення в першу чергу національного законодавства держави щодо охорони навколишнього середовища, а саме : екологічна експертиза була проведена через 7 років після початку роботи заводу, хоча мала відбутися перед початком експлуатації. Внутрішні суди у результаті постановили, що завод має зупинити свою роботу до тих пір, поки рівень викидів не буде відповідати екологічним нормативам Італії [6].

Адміністративні органи не зупинили дію заводу, після чого Європейський суд з прав людини визнав порушення статті 8 Конвенції, через те, що протягом декількох років праву заявниці на повагу свого помешкання наносили шкоду діяльністю заводу [6].

Рішення Європейського суду прав людини є складовою для судової практики, згідно з якою можемо дійти до висновку, що забруднення шкідливими речовинами навколишнього середовища є також одним із порушень основних прав громадян, які гарантуються міжнародними договорами та національними складовими законодавства, серед яких є право на життя, на повагу до приватного та сімейного життя тощо.

Отже, аналіз судової практики Європейського суду з прав людини показав, що вирішення проблеми захисту екологічних прав людини, нехтування якими порушує основні права людини, повинне здійснюватися, в першу чергу, на національному рівні, а тобто норми мають бути не тільки чітко прописані, але і необхідною складовою є гармонізація та ефективність роботи органів держави.